

Wśród rzeczowników

Materiał zawiera 9 ilustracji (fotografii, obrazów, rysunków), 11 ćwiczeń, w tym 9 interaktywnych.

Wśród rzeczowników

Królestwo przedmiotów - w paryskim sklepie ze starociami

Jorge Royan, licencja: CC BY-SA 3.0

Ćwiczenie 1

Zgadnij, jakie rzeczowniki są określane przez podane przymiotniki. Zapisz swoje odpowiedzi i określ rodzaj gramatyczny rzeczowników.

Określenia	Rzeczowniki	Rodzaj (do wpisania: r.m., r.ż. lub r.n.)
ołowiane, gołe, bezchmurne	niebo	r.n.
dębowy, wigilijny, operacyjny		
gorąca, pokorna, usilna		
dobrze, mocne, ostatnie		
siedmiomilowy, damski, dziurawy		
długie, gumowe, muzykalne		
panieńskie, rodowe, cudze		
bezpieński, myśliwski, zły		
spracowana, prawa, twarda		

ILUSTRACJA: kosiarz 31

Ćwiczenie 2

Określ rodzaj zaznaczonych rzeczowników. W puste pola wpisz: r.m., r.ż., r.n., r.nm.-os., r.m.-os.

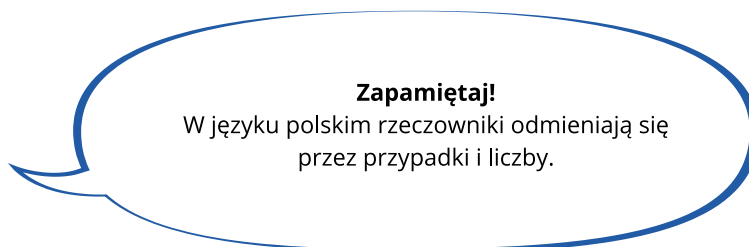
Konie to moje ulubione zwierzęta.

Moi rodzice chętnie spacerują.

Kotka Aza karmi kociątko.

Pasący się na pastwisku byk dostojnie przeżuwał trawę.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij tabelę.

Nazwa przypadku	Pytania	L.poj.
L.mn.		
Mianownik		pisarz
pisarze		
	Kogo? Czego?	
Celownik		
pisarzy		
	O kim? O czym?	

Ćwiczenie 4

Znajdź właściwe oznaczenia wyrazów podkreślonych w zdaniach.

Porwał się z motyką na słońce.

M. lp. r.n.

Nie dolewaj oliwy do ognia.

M. lp. r.ż.

Klamka zapadła.

D. lp. r.ż.

Nie ruszył nawet palcem.

N. lp. r.ż.

Puścił mnie z torbami.

N. lp. r.m.

Szczęście się do mnie uśmiechnęło.

N. r.nm.-os.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zapamiętaj!

W języku polskim z zasady odmienia się nazwiska, tworzy się też od nich formę liczby mnogiej.

Ćwiczenie 5

Odmień imiona i nazwiska podane w nawiasach.

Na Wawelu stoi pomnik (Tadeusz Kościuszko) _____ na koniu.

(Adam Mickiewicz) _____ zawdzięczamy wiele pięknych ballad.

Spośród utworów (Aleksander Fredro) _____ dzieci najlepiej znają jego wiersze:

Małpa w kąpielii Paweł i Gaweł.

Młodzi żeglarze podziwiają (Leonid Teliga) _____, pierwszego Polaka, który na jachcie samotnie opłynął Ziemię.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Tutaj lub w zeszyte odmień rzeczownik *tęcza* przez przypadki. Odzielaj kreską tę część wyrazu, która nie zmienia się w odmianie, od tej, która jest zmienna, np. tęcz-a.

Uzupełnij

Zapamiętaj!

Gdy odmieniamy rzeczowniki przez przypadki, do stabilnego tematu dodajemy zmienne końcówki.

Temat to początkowa część wyrazu – jego trzon.

Może być stały lub mogą zachodzić w nim **oboczności** (czyli wymiany niektórych głosek).

Końcówka to ta część wyrazu, która się z mienia w trakcie odmiany.

Ta końcówka informuje nas, w którym z siedmiu przypadków wystąpił rzeczownik w zadaniu.

Ćwiczenie 7

Przyjrzyj się odmianie rzeczowników **król** i **muszla** w liczbie pojedynczej i mnogiej. Zaobserwuj, jak zmieniają się końcówki.

Uwaga! Jeśli wyraz nie ma końcówki, do tematu dopisujemy znak $\emptyset$.

	liczba pojedyncza		liczba mnoga	
Mianownik	król-∅	<u>muszl-a</u>	król- <u>owie</u>	<u>muszl-e</u>
Dopełniacz	król -a	<u>muszl-i</u>	król - <u>ów</u>	<u>muszl-i</u>
Celownik	król - <u>owi</u>	<u>muszl-i</u>	król - <u>om</u>	<u>muszl-om</u>
Biernik	król -a	<u>muszl-ę</u>	król - <u>ów</u>	<u>muszl-e</u>
Narzędnik	król - <u>em</u>	<u>muszl-ą</u>	król - <u>ami</u>	<u>muszl-ami</u>
Miejscownik	król -u	<u>muszl-i</u>	król - <u>ach</u>	<u>muszl-ach</u>
Wołacz	król -u	<u>muszl-o</u>	król - <u>owie</u>	<u>muszl-e</u>

licencja: CC 0

Ćwiczenie 8

Odmień przez przypadki wyraz *jeź*, oddzielając temat od końcówki.

Przypadek	Liczba pojedyncza	Liczba mnoga
Mianownik	jeź-∅	jeź-e
Dopełniacz	jeź-a	
Celownik		
Biernik		
Narzędnik		
Miejscownik		
Wołacz		

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zapamiętaj!

Najbardziej charakterystyczną końcówką jest końcówka
C. Im. -om. Jest ona taka sama dla wszystkich rzeczowników!

Przyglądam się: chłopcom, dziewczynkom, dzieciom, stołom,
zwierzętom, listom.

Ćwiczenie 9

W podanych rzeczownikach oddziel temat od końcówki.

kożuchowi -

kotu -

malinom -

szafkę -

sałatkach -

pudełkiem -

myszy -

kobieta -

kółko -

żyrafom -

komputerowi -

gazu -

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zapamiętaj!

W temacie rzeczowników podczas odmiany
często zachodzą oboczności.
Są to warianty, jakie może przybrać forma tematu.

Zapamiętaj!

Przykładowe wymiany to:

ó:o (gród - grodu)

e:Ø, p:p (pies - p[Ø]sa)

ą:ę, b:b' (ząb - zębie)

k:k':c (ręka - ręk'i - ręce)

g:g':dz (noga - nog'i - nodze)

t:ci (balet:balecie)

Ćwiczenie 10

Przyjrzyj się odmianie rzeczowników *kocur* i *kotka* w liczbie pojedynczej. W puste miejsca wpisz odpowiednie końcówki.

Przypadek	Rzeczownik r.m.	Końcówka
Rzeczownik r.ż.	Końcówka	
Mianownik	kocur	∅
kotka	-a	
Dopełniacz	kocura	
kotki		
Celownik	kocurowi	
kotce		
Biernik	kocura	
kotkę		
Narzędnik	kocurem	
kotką		
Miejscownik	kocurze	
kotce		
Wołacz	kocurze	

Ćwiczenie 11

ĆWICZENIE: Jakie oboczności zachodzą w odmianie podanych wyrazów?

córka

t:ci

wiatr

a:e, t:ci

futro

k:c

lód

ó:o, d:dzi

kwiat

ł:l

stół

ó:o, ł:l

koło

r:rz

kot

a:e, r:rz

ĆWICZENIE: Jakie oboczności zachodzą w odmianie podanych wyrazów?